

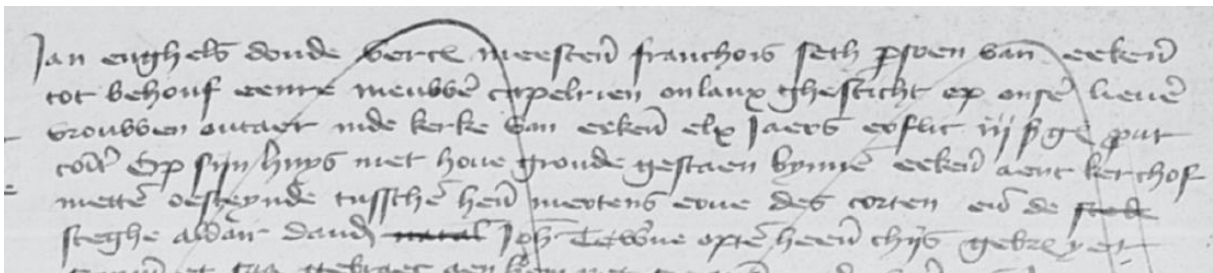
Ekeren in de 15de eeuw - deel 4: bijzondere zaken en personen

Inleiding

In deze aflevering nemen we u opnieuw mee langs een aantal akten in de schepenregisters van de 15de eeuw. In onze zoektocht naar akten over Ekeren richten we nu de schijnwerpers op enkele bedienaren van de kerk. We zien vermeldingen van enkele kapellen in de kerk en zelfs van een pastorie. Vervolgens wijzen we op enkele namen van personen die hier de functie uitoefenden van schout, de verdwenen Ekerse schepenregisters, de galg en de ligging van de Ekerse dijk.

Pastors, priesters en kapellen

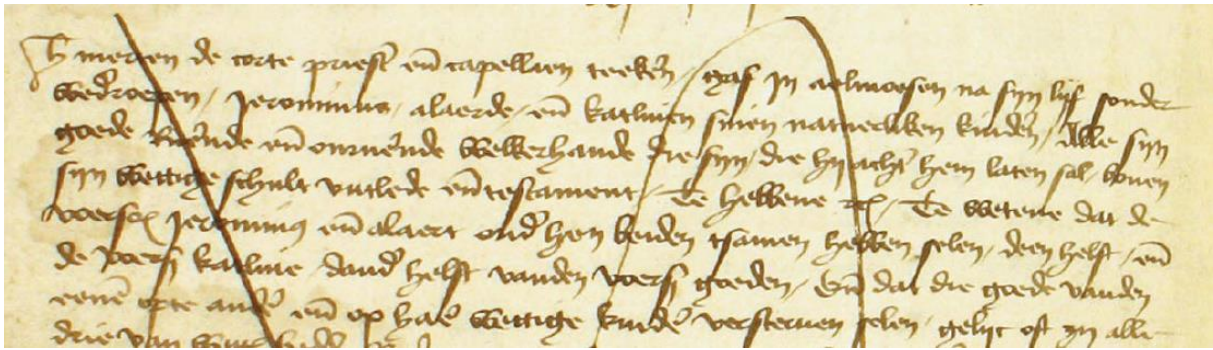
In de kerk van Ekeren stond in 1424 al een altaar gewijd aan Onze Lieve Vrouw (SR10-178-1424). Om voor dit altaar regelmatig een mis op te dragen werd een kapelanie gesticht in juli 1431 (SR18-313-1431). Met de opbrengst van deze kapelanie kon men dan een kapelaan betalen om de mis te lezen. In hetzelfde jaar 1431 op 23 november vinden we de volgende akte.

SR18-343-1431: Jan Enghels doude ver(o)chten meesteren Franchois Seth perso(en) van Eekeren tot behouf eenre nieuwen capelrien onlanx ghesticht op Onser Liever Vrouwen outaer inde kerke van Eekeren elx jaers erflic 3 S(celling(en) groten op sijn huys met hove, gronde gestaen bynnen Eekeren aent kerchof metten oesteynde tusschen heren Mertens erve des Corten ende de steghe aldair.

In deze akte wordt een priester genoemd: heer Merten de Corte.

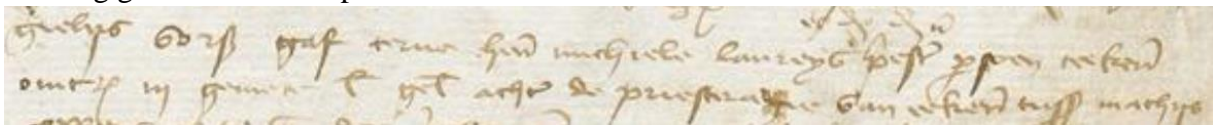
Over deze kapelaan vonden we het ondermeer het volgende testament.

SR37-337-1446: Heer Merten de Corte priester ende capellaen tEekeren gaf in aelmoesen na sijn lijf (na zijn overlijden) sonder wederroepen Jeronimus, Alaerde ende Katlinen sinen natuerliken kinderen alle sijn goede ruerende ende onruerende welkerhande die sijn die hij achter hem laten sal boven sijn wettige schult vutlede ende testament te hebbene, te wetene dat de voersc(reven) Jeronimus ende Alaert onder hen beiden tsamen hebben selen deen helft ende de voers(creven) Katline dander helft vanden voers(creven) goeden, ende dat die goede vanden eenen opte anderen ende op haer wettige kinderen versterven selen.

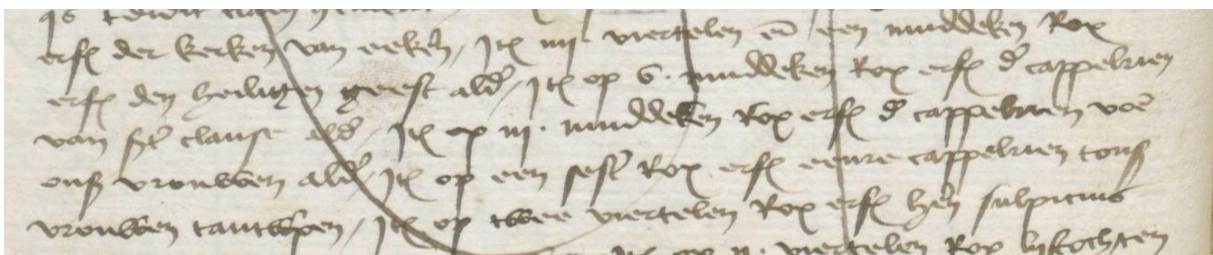
Een priester mocht natuurlijk niet trouwen maar het kwam in die tijd vaak voor dat een priester wel natuurlijke kinderen had. Hij wilde voor hen een testament maken en bevoordeelde daarin zijn dochter. Dat was niet gebruikelijk, maar hij zal daarvoor zijn redenen gehad hebben.

In 1433 was pastoor Seth opgevolgd door pastoor Willem Lambrechts Smit uit Lille (SR20-43-1433) die in 1438 weer werd opgevolgd door heer Michiel Laureys (SR25-31-1438). Er wordt melding gemaakt van een pastorie.

SR25-31-1438: Gielijs vors(creven) gaf terve heren Michiele Laureys priester persoen tEekeren omtrent 3 gemete l(ant) gelegen achter de priesteragie (pastorie) van Eekeren.

Sinterklaas in Ekeren

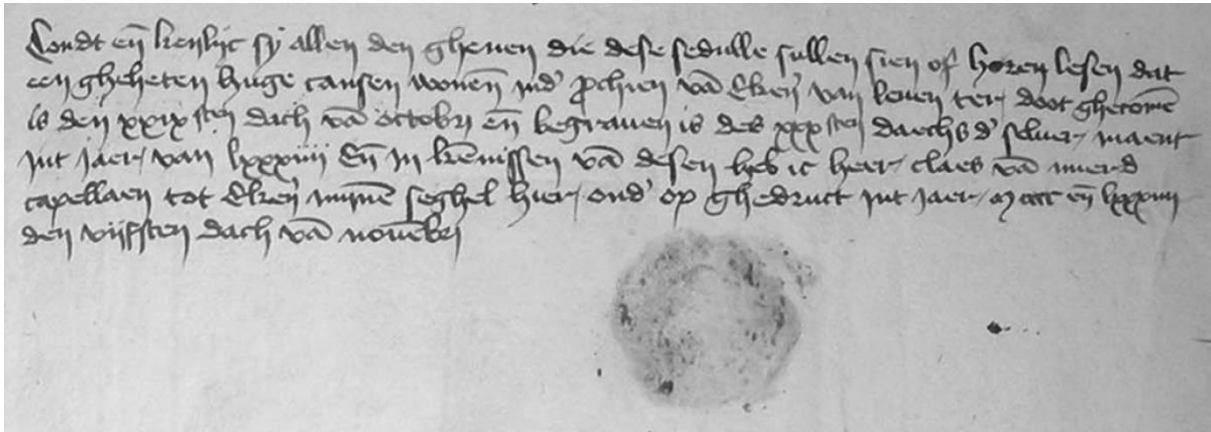

SR31-304-1442: erflic der kerken van Eekeren; item 4 viertelen ende een muddeken rox erflic den Heiligen Geest aldaer; item op 5 muddeken rox erflic der capelrien van Sinter Clause ald(aer).

Er was blijkbaar in de kerk van Ekeren een kapel van Sint Nicolaas gesticht. Er waren er overigens nog meer. In SR35-95-1445 wordt gesproken over een 'capelrien voer tHeilich Cruyce tEekeren' en in SR95-7-1479 over een 'capelryen van Sinte Lambrechts tot Eekeren'.

In 1445 blijkt intussen een nieuwe pastoor benoemd te zijn in Ekeren: Mathijs Tholen (SR35-33-1445). Het is trouwens bij pastoors altijd de vraag of ze zelf dienst deden in hun parochie of dat ze in hun plaats een andere priester aanstelden die ze dan betaalden met de opbrengst van de tienden (belasting). We vinden onze pastoor regelmatig terug als tussenpersoon voor de inning van de korentienden van Wechelderzande (SR44-176-1451, SR45-185-1452, SR47-276-1453). In 1465 hebben we als pastoor heer Willout Cornelijs (SR69-434-1465) die in 1476 nog steeds pastoor is (SR89-231-1476).

Het vage zegel

SR79-191-1471: *Condt ende kenlijc sy allen den ghenen die dese sedulle sullen sien of horen lesen dat een gheheten Huge Cansen wonende inder prochien van Ekeren van leven ter doot ghecomen is den 29sten dach van octobris ende begraven is des 30sten daechs der selver maent int jaer van 84 ende in kennissen van desen heb ic heer Claes van Mers capellaen tot Ekeren mijnen seghel hier onder op ghedruct int jaer 1484 den vijftien dach van novembris.*

Heer Claus van Mers was zeker niet de enige kapelaan in de kerk van Ekeren. Zo wordt in SR79-330-1471 nog genoemd een heer Jacop vanden Wiele priester 'capellaen voer Ons Liever Vrouwen outaer tEekeren'.

Natuurlijk had een kerk ook een koster nodig. In 1471 (SR80-4-1471), in 1472 (SR81-14-1472) en in 1474 (SR86-137-1474) wordt die functie bekleed door Jacop Huysmans.

Enkele Schouten

Zoals in een vorig artikel werd verduidelijkt had Ekeren steeds drie schouten die gelijktijdig optraden onder drie verschillende heren. Die schouten, plaatsvervangers van de heer, traden natuurlijk vooral op in de lokale schepenbank. Toch hebben we enkele namen gevonden in de schepenregisters van Antwerpen.

In SR1-321-1408 is *Jan vander Zennen* schout te Ekeren.

In SR3-323-1411 is *Jan van Ymmersele* schout te Ekeren.

In SR48-29-1454 wordt *Thijgaert de bastaert van Zevenbergen* genoemd als schout te Ekeren van jonker Adriaen van Cruyningen.

In SR77-256-1470 wordt *Jan Scat Peterssone* genoemd als schout van Ekeren.

In SR80-8-1471 wordt *Jan Schat* genoemd als schout te Ekeren in Ettenhoven.

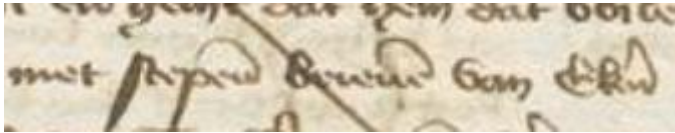
In SR81-244-1472 is *Lenaert vanden Houte* 'schoutet tEekeren'.

In SR96-37-1479 is *Dictus Wortelman* schout te Ekeren onder de heer van Rumpst.

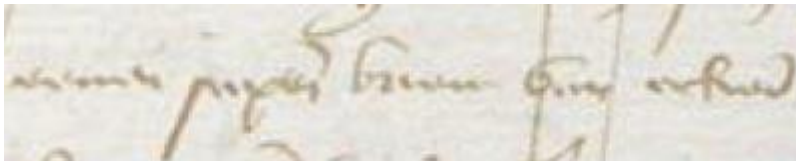
De verdwenen Ekerse schepenregisters

In de eerste aflevering van deze reeks artikelen beweerden we dat de registers van Ekeren uit de 15de eeuw waren verdwenen.

In de volgende akten uit 1439 en 1447 presenteren we het bewijs dat de Ekerse schepenen actief waren in de 15de eeuw.

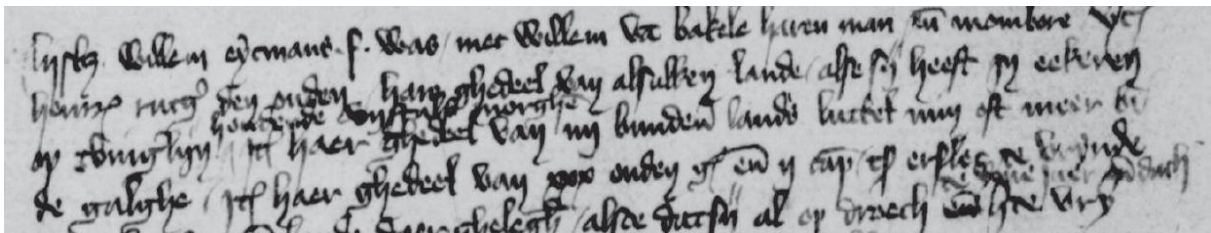

SR27-4-1439: met scepene brieven van Ekeren.

SR38-26-1447: eene scepene brieve van Ekeren.

De galg

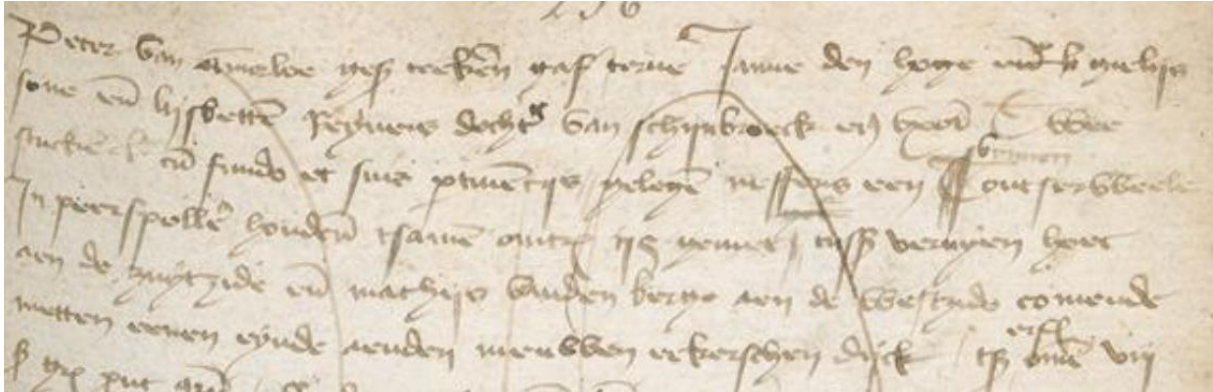

SR1-114-1395: Lijsbeth Willem Eycmans dochter was x Willem van Bakele haren man ende mombore (voogd) ver(ocht) Henric Rutgeer den Ouden hars ghedeel van alsulken lande alse sij heeft in Ekeren op tVingerlijn houdende vijftalf morghen; item haer ghedeel van 4 bunderen lands luttel min oft meer by de galghe.

Het is verleidelijk te denken dat de Ekerse galg stond op het Vingerlijn aan het Laar. Er staat in de akte echter geen nauwkeurige beschrijving van de juiste ligging van de galg. Meestal stond de galg buiten het dorp aan een uitvalsweg om bezoekers er van te overtuigen dat recht en orde werden gehandhaafd.

De ligging van de nieuwe Ekerse dijk.

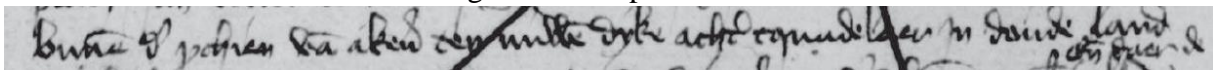
In het schepenregister van 1440 vonden we een vermelding van de nieuwe Ekerse dijk. De vraag is dan natuurlijk waar dat die dijk lag.

SR29-236-1440: Peter van Ammerloe ges(eten) tEekeren gaf terve Janne den Hoge Gielijssone ende Lijsbetten Reyners dochter van Schijnbroeck zijn echtgenote twee stucke l(ant) gelegen neffens een bynnen Outserweele in Peerspoller houdende tsamen omtrent 2,5 gemet tuss(en) Vernyenhoec aende zuytzide ende Mathijs vanden Berge aende westzide comende metten eenen eynde aenden Nieuwen Eekerschen dijk.

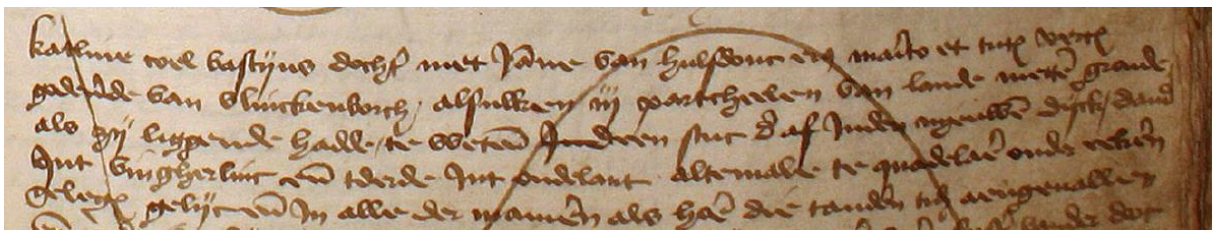
In hetzelfde register op fol. 247 en fol. 250 vinden we akten over hetzelfde gebied met vermelding van de Nieuwe Ekerse dijk. Ook vinden we nog vermeldingen van 'den Nyeuwendijck' in SR44-361-1451, SR48-165-1454, SR52-458-1456, SR56-10-1458 en SR70-266-1466.

Verder zoekwerk leverde ons de volgende akte op.

SR2-91-1397: binnen der prochien van Akeren ten Nuwendyke achter tQuadelaer in Doudelant.

De nieuwe dijk lag dus achter het Laar in het Oudeland van Ekeren en deze dijk lag er al in 1397.

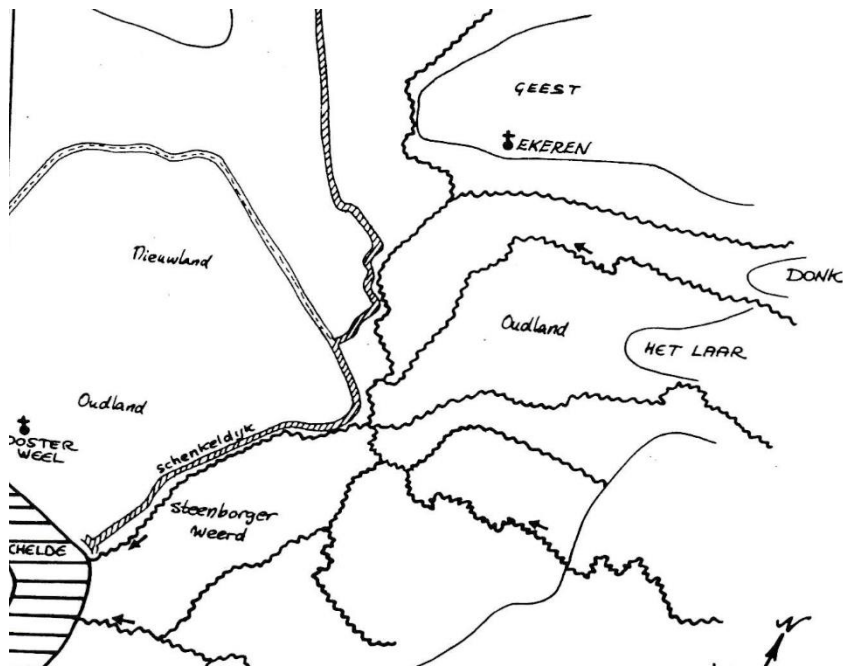

SR48-208-1454: Katline Coel Bastijns dochter met Janne van Hulsdonc gehuwd ver(ocht) Godevaerde van Vlinckenborch alsulken 3 partcheelen van lande metten gronde als zij liggende hadde, te weten deen stuc daer af inden Nyeuwendijck, dander int Vingherlinc ende tderde int Oudelant altemale te Quadelaer onder Eekeren gelegen...

Het werd duidelijk dat de nieuwe dijk hoorde bij het Laar (Quadelaer).

In de eerste aflevering van dit dossier konden we aantonen dat de Laarsebeek vroeger de 'Ekeren' heette. Het feit dat men spreekt van de Nieuwe Ekerse dijk betekent waarschijnlijk dat deze dijk werd gebouwd langs de Laarsebeek.

Waarom deze dijk nodig was wordt duidelijk door het volgende kaartje.

Bron: Leenders K.A.H.W. *De Antwerpse Polder in de middeleeuwen. Ontginning, bedijking en overstromingen.* Tijdschrift van de Belgische Vereniging voor Aardrijkskundige Studies 54 (1985) 43-77.

Links zien we de ringdijk rond Oosterweel. In het eerste artikel over Ekeren in de 15de eeuw gaven we aan dat langs de Schenkeldijk de rivier de 'Ekeren' (Laarsebeek) stroomde. De hiervoor genoemde nieuwe dijk had niet alleen de bedoeling om de 'Ekeren' of Laarsebeek binnen de perken te houden. Deze dwarsdijk (dwars op de Schelde) speelde een rol als bescherming tegen overstromingswater vanuit de Schelde en moest dus de Oudlanden en Ekeren beschermen. Dat wordt ook duidelijk door de volgende kaart uit 1735 die laat zien dat de schooren (schorren) onder Ekeren zich niet konden uitbreiden mede dankzij de dijk langs de Laarsebeek.

